

GEORG TRAKL

O notă biografică

În destinul uman și artistic al lui Georg Trakl se reflectă pregnant imaginea timpului său. Timp al unei profunde crize politice și sociale, dar și al unei mirabile efervescente culturale, începutul de veac XX a marcat decisiv modernitatea europeană. Viena – nucleu iradiant și nume generic dat întregului spațiu central-european – a fost locul privilegiat al acestor prefaceri. Din punct de vedere istoric, momentul culminant și rezolvarea (temporară) a crizei a fost Primul Război Mondial; în ordine spirituală, problematică avea să fie adecvarea gândirii și expresiei la noua realitate implicată de prăbușirea unei lumi și de efortul configurării alteia. Dacă arta și gândirea anticipaseră și clamau disoluția unei lumi (consecință a perimării unui sistem de valori pe care se întemeia), ele voiau acum să edifice o alta.

Viața lui Trakl relevă eșecul istoric al epocii sale, opera sa îi mărturisește însă triumful artistic. Poetul a participat activ la tragedia războiului, a fost nu spectator, ci victimă a lui. Concentrând în sine umbrele și luminile vremii, ilustrând frământările și împlinind aspirațiile timpului său, creația sa rămâne o valoare perenă a spiritualității unui secol incandescent.

Poetul austriac s-a născut la 3 februarie 1887 la Salzburg, într-o familie protestantă prosperă. Tatăl său, Tobias Trakl, era negustor, iar mama sa, Maria Trakl (născută Halik), colecționară de artă. Între anii 1892 și 1896, urmează școala primară catolică, orele de religie făcându-le însă la școala protestantă. Își completează acasă educația, învățând limba franceză cu o guvernantă și cântând la pian. Din 1897 până în 1905 frecventează gimnaziul umanist, fiind un elev submediocru. Repetă clasa a IV-a și nu reușește să promoveze în clasa a VIII-a. Abandonează școala după eșecul la examenul de corigență din clasa a VII-a și intră practicant la farmacia „La Îngerul Alb“ din orașul natal. Anii adolescenței îi sunt bântuiți de crize de nervi, potențate de consumul de alcool și narcotice. Are conflicte cu familia și se atașează de sora sa Margarethe (Grete). Asemănătoare fratelui ca natură artistică și sensibilitate, Grete a studiat pianul la Salzburg, Viena și Berlin. Versurile compuse în această perioadă au o valoare mai degrabă documentară decât artistică. În acești ani scrie și teatru. Două piese într-un act i se joacă la Teatrul de Stat din Salzburg. Ele nu mai există, întrucât au fost arse de Trakl. În recenziile din ziarul salzburghez, criticii remarcă influențele din Ibsen și Maeterlinck. O altă piesă, *Moartea lui Don Juan* (o tragedie în trei acte), va fi distrusă de poet, din ea păstrându-se totuși câteva fragmente. Tot acum (1906-1907) publică patru proze scurte.

În 1908, anii de școală și practică îi permit înscrierea la Universitatea din Viena, pentru a studia farmacia. Publică prima poezie – *Cântecul dimineții* – și îi trimite prietenului Erhard Buschbeck un manuscris cu poemele sale de început, pe care acesta le va tipări după moartea lui Trakl (*Culegere* 1909). Anii vienezi sunt fertili: cunoaște

noile orientări în muzică, pictură și literatură, asimilează arta vremii sale, întâlnește mari spirite ca Oskar Kokoschka sau Karl Kraus și lucrează la primul său volum, care va apărea în 1913. Își încheie studiile universitare în 1910, având titlul de *magister pharmaciae*. Compune fragmentul *Barbă-Albastră* (un joc de păpuși), experiment teatral care va fi publicat postum. După moartea tatălui său, poetul va trăi în sărăcie tot restul vieții. Execută stagiul militar la Viena, iar în anul următor se reîntoarce la Salzburg și lucrează timp de două luni ca spițer în farmacia unde a fost practicant.

În 1912 este reprimat, la cerere, în cadrul armatei, muncind în spitalul garnizoanei din Innsbruck. În această perioadă îl cunoaște pe Ludwig von Ficker, editor al revistei *Der Brenner*, publicație prestigioasă la care va colabora până la moarte. Editura Kurt Wolff îi tipărește în 1913 placheta intitulată *Poezii*. Călătorește la Venetia, invitat de Karl Kraus și Adolf Loos. Ruinat fizic și sufletește, poetul definitivează volumul *Sebastian in vis*, pe care îl predă în anul următor aceleiași edituri.

În iulie 1914, după declanșarea războiului, Trakl intră voluntar în armată, iar în august pleacă pe frontul din Galiția. Unitatea sa participă în septembrie la marea bătălie de la Grodek. După luptă trebuie să îngrijească singur nouăzeci de suferinzi. Prăbușit psihic, încearcă să se împuște, dar este dezarmat de camarazi. În octombrie vrea să fugă din spitalul garnizoanei din Cracovia, este prins și izolat în secția de psihiatrie. Aici își scrie ultimele poeme – *Tânguire* și *Grodek* –, esență și culmi ale liricii sale. I le va citi (și trimite) lui Ludwig von Ficker, când acesta, aflând de chinul poetului, vine la Cracovia și îi promite scăpare din infernul războiului.

La 3 noiembrie 1914 Trakl s-a sinucis, moartea survenind în urma unei supradoze de cocaină. *Sebastian în vis* va apărea în 1915.

Privită în întregul ei, opera poetului austriac este inegală ca valoare. Scrierile timpurii sunt mai mult exerciții de versificație, o încercare de a pătrunde (în) tainele limbii, de a dobândi timbrul său unic. Trakl se va elibera treptat de influențe și mode, devenind adânc personal, iar prin poemele sale târzii intră în rezonanță cu mari spirite ale timpului, păstrându-și individualitatea.

Alături de elevația lui Stefan George, de estetismul *fin-de-siècle* al lui Hugo von Hofmannsthal, de ontologizarea lumii și voința totalizatoare proprii lui Rilke, de intelectualismul și solemnitatea lui Gottfried Benn, de violența liricii lui Georg Heym, rămâne distinctă – în ce are mai înalt și intim: esențializarea și puterea de sugestie a limbii, imagistica și vizionarismul, aderența la real – opera lui Trakl.

Rapida cristalizare a viziunii sale poetice, în condițiile unei existențe marcate de privațiuni, durere și umilință, e într-o câțiva miraculoasă. Și acest miracol a căpătat diverse explicații, fiindcă nimic nu părea a-l prevesti. S-au cercetat penumbrele biografiei poetului, istoria literară l-a încadrat expresionismului și a fost interpretat în consecință, i s-a citit opera în cheie teologică sau psihanalitică, s-au propus meditații filosofice. În ceea ce are mai viu și deci mai adevărat, creația trakliană nu doar suportă – întrucât conține – felurimea interpretărilor, ci le excedează.

E bine știut că traducerea este un act mereu perfectibil. Atunci când limbile diferă ca structură, apar nu puține probleme. În cazul poeziei, dificultățile sporesc proporțional cu valoarea poetului, căci în

limba poetică se topesc laolaltă – până la nediferențiere – înțelesul și sonul. De aceea, (aproape) orice transpunere este, în ultimă instanță, provizorie.

Extraordinara rigoare și concentrație a limbii, precum și diversitatea nuanțelor obținute cu puține mijloace îmi par a fi trăsături definitorii ale artei lui Trakl. Am dorit să păstrez în traducere aceste caracteristici.

George State

An den Knaben Elis

Elis, wenn die Amsel im schwarzen Wald ruft,
Dieses ist dein Untergang.
Deine Lippen trinken die Kühle des blauen Felsenquells.

Laß, wenn deine Stirne leise blutet
Uralte Legenden
Und dunkle Deutung des Vogelflugs.

Du aber gehst mit weichen Schritten in die Nacht,
Die voll purpurner Trauben hängt
Und du regst die Arme schöner im Blau.

Ein Dornenbusch tönt,
Wo deine mondenen Augen sind.
O, wie lange bist, Elis, du verstorben.

Dein Leib ist eine Hyazinthe,
In die ein Mönch die wächsernen Finger taucht.
Eine schwarze Höhle ist unser Schweigen,

Băiatului Elis

Elis, când mierla cheamă-n pădurea neagră,
Acesta-ți este declinul.
Buzele tale beau răcoarea izvorului albastru din stâncă.

Lasă, dacă fruntea îți sângerează încet
Legende străvechi
Și-nțelesul întunecat al zborului de păsări.

Tu însă treci cu pași firavi în noaptea
Ce-atârnă plină de ciorchini purpurii
Și brațele miști mai frumos în albastru.

Răsună o tufă de spini,
Unde sunt ochii tăi selenari.
O, ce mult este, Elis, de când ai murit.

Trupul tău e un hiacint
În care-un monah vără degetele de ceară.
O peșteră neagră-i tăcerea noastră,

Daraus bisweilen ein sanftes Tier tritt
Und langsam die schweren Lider senkt.
Auf deine Schläfen tropft schwarzer Tau,

Das letzte Gold verfallener Sterne.

De unde pășește uneori un animal blând
Și coboară domol pleoapele grele.
Pe tâmpetele tale picură rouă neagră,

Aurul ultim al stelelor năruite.

Zu Abend mein Herz

Am Abend hört man den Schrei der Fledermäuse.
Zwei Rappen springen auf der Wiese.
Der rote Ahorn rauscht.
Dem Wanderer erscheint die kleine Schenke am Weg.
Herrlich schmecken junger Wein und Nüsse.
Herrlich: betrunken zu taumeln in dämmernden Wald.
Durch schwarzes Geäst tönen schmerzliche Glocken.
Auf das Gesicht tropft Tau.

Spre seară, inima mea

Seara se-aude țipătul liliecilor.

Doi murgi saltă pe pajiște.

Arțarul cel roșu foșnește.

Drumețului îi apare-nainte micul birt.

Splendid e gustul vinului nou și al nucilor.

Splendid: beat să te-mpleticești în pădurea-n crepuscul.

Prin rămurișul negru răsună clopote-ndurerate.

Rouă picură pe față.